

ACC. N:R M. 11484:1-4.

Landskap: *Västergötland* Upptecknare: *Erik Alm*
Härad: *Kinne* Berättare: " "
Socken: *Österplana* Berättarens yrke: *lantbrukare*
Uppteckningsår: *1950* Född år *1898* i *Höjien, Sk alunda*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Sk alunda. s. 1-4.

Lu F 62.

405

309/124c

Acc. nr M 11484: /

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Västergötland

Härad: Kinne Skle

Socken: Österplana

1950

Uppteckningsår:

Härad Kinne f. halmövass

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på *alla* frågorna. *Numrera svaren efter frågorna.* Frankokuvret för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Ja 80 % i Skalunda

Nuvarande tak bundna med järntråd, de äldre taken bundna med vidjor.

De löst pålagda taken s. k. "pull" lades med lös halm samt med långa ryttare. Förekommer nu ej längre.

Endast bundna tak

Likadant.

Tidigare, åtminstone på mindre tak användes ej bindning, utan halmen lades löst, se ovan.

1' x 1' läkt. Tidigare spröt eller käppar.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

Isolerade band.

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

Man börjar från takfoten, s.k. öffsa eller takskägget samt går sedan flokvis uppåt. Varje floka bindes med läkt. Avståndet mellan varje läktrad 35 cm.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp *alla*.

I vanliga fall användes en tränål. På Hällekis har järnnål använts. Vid läggning med vass har även använts ett stötebräde för att taket skall bli jämt. Detta är refflat.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

För användes så kallad häckla för att få halmen så ren som möjligt.

9. Var god beskriv *alla* nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.

Täckenål, häckla samt stötebräde.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Se ovan.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

Nej.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

Genom särskild tröska, s. k. långhalmsverk. Därefter bindes halmen. För förenkling av bindningen har en självbindare placerats efter verket

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

Vassen har skördats med slättermaskin försedd med grind. Sedan lagom stor mängd fallit på grinden räfsas vassen av och bindes. Tänkbart är även att vassen skulle kunna skördas direkt med självbindare men detta har ännu ej försökts. Skörden sker vintertid på isen.

13. a. Täcket även (eller endast) utanpå det gamla taket?

Båda nytäckning och täckning utanpå det äldre lagret tillämpas.

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

Ja.

c. Hur behandlas takskägget?

Kapas jämt med lie. En del klipper takskägget.

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

Nej.

14. a. Hur ryggas taket?

Med lös halm och s. k. ryttare "Mörning".

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

Genom en lång spak c:a 1.5, som användes för lyfta upp det gamla halm lagret, varefter ny halm köres in.

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

Fyra man. En som lägger, en som syr samt två hantlangare.

M. 11484: 4.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

Nej.

17. Läggas (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

Kluvna slänor.

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

Nej.

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

Nej.

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

Skal unda socken, Senast vid Skånska Cement A. B.
Hälleklis, där omläggning sker av en äldre ekono-
mibyggnad som bevarats i kulturhistoriskt intresse.

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Ja, lantbrukare.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.